Verzameld proza

Hafid Bouazza

Verzameld proza

I

2026 Prometheus Amsterdam

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt dankzij het Rudy Kousbroek Fonds.

het Cultuurfonds

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2026 erven Hafid Bouazza
Tekstbezorging Lodewijk Verduin
Omslagontwerp Tessa van der Waals
Omslagbeeld *The Caravan*, Charles Theodore Frere, Photo © Whitford & Hughes, London, UK/Bridgeman Images
Foto auteur Diana Monkhorst
Zetwerk Mat-Zet, Weesp
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 6165 1

Inhoud

De voeten van Abdullah 7

Spookstad 9
De voeten van Abdullah 18
Liefde onder de olijfboom 28
Satanseieren 37
Vliegenheer 56
Apollien 77
De verloren zoon 85
De visser en de zee 95
De oversteek 100
Paravion 106

Momo 115

Salomon 189

De voeten van Abdullah

Spookstad

'Sibawayh!'

De stilte ging ongemakkelijk verzitten als een schroomvallige vrouw in mannelijk gezelschap.

Ik riep nogmaals. Het was weer hetzelfde ritueel, al sinds de tijd dat hij zijn plaats op mijn bed had verruild voor de stal beneden. Afvallige Sibawayh. Mijn ongeduld, zijn kwellende traagheid.

'Sibawayh!'

Deze keer tik-tik-tikte ik hard met mijn beverige wandelstok (met zilveren heft) op de grond.

Stilte.

Wat gestommel, een kuch, het ametrisch kraken van de trap en plotseling werd mijn duisternis gevuld met onwelriekende, ritselende Sibawayh – hij was ongetwijfeld aan het morrelen aan zijn haastige kleren. Weinig zachthandig hielp hij mij mijn mantel aantrekken.

'Wat een stank… wat een stank…' mompelde ik steunend op zijn lage schouder. Hij stak mijn voeten in 'die-ja-ja-die-babouches' en schikte de kovel van mijn mantel. 'Ga nu de muilezel zadelen,' zei ik.

Er was een tijd dat ik veel aandacht schonk aan muilezel en tuig. Zoals alle heren van stand gaf ik de voorkeur aan een wijfje, het liefst gespikkeld, welgevoed, nebbespitsorig, de manen en

staart gevlochten, de kroep trommelgroot. Wat het tuig betreft moest de sjabrak van brokaat, of in elk geval met de schijn van verguld draad dooraderd zijn. Met waterige ogen, de hand immer opgeheven, zou de schurftige bedelaar het zijde en goud van breidel en stijgbeugel gadeslaan als de zaligheid van nawereldse voorspiegelingen. Beide benen moest men over de linkerflank laten hangen, zacht bengelend vanuit de knie, de mantel in gladde plooien, de voeten gestoken in fluweelbedekte muiltjes. Het was een hele kunst om het leidsel met geveinsde verveling tussen duim en wijsvinger vast te houden, een pronkerige pink uitgestoken, en het rijdier uiterst elegant te mennen en daarbij (wanneer twee dienaars u vergezellen) immer over de deinende-leidende slaaf heen te kijken en verzonken in de dwalende gedachten van onverschillige ijdelheid nimmer de blik te laten rusten op de zwarte, zonovergoten parasoldrager aan uw zijde.

Maar nu was het nacht en om bepaalde redenen bezocht ik de arts alleen na zonsondergang. Sibawayh ging weer naar de stal. Ik stond in de kamer te wachten, een beverige, oude man. Herinneringen zijn onberekenbaar, behalve op momenten van hulpeloze beklagenswaardigheid. Een blinde ouderling, enkele eeuwen oud, met een kevelkin, is altijd beklagenswaardig en hulpeloos.

Sibawayhs kinderlijke norsheid was, geheel volgens verwachting, met de jaren toegenomen. Het leven was zo toegeeflijk geweest (en hier begon het geheugen te herkauwen) voor dat eens holgerugde, bolbuikige, knipperende, halfnaakte, broze knaapje. Aan het uiteinde van een nauwe wanordelijke duisternis (Sibawayh struikelde vloekend van de trap af) trof de schuinvallende zonnestraal van een herinnering mijn geheugenoog: een prismatische uitbarsting van helle zon en helle kleuren, meanderende menigten, misbaar: een grimas van wrede zonnigheid: de slavenmarkt: zongeroosterde kruinen, bonte tulbanden en baldakijnen en corrupte schaduwen. Om onbegrijpelijke re-

denen stond achter de slavenmarkt, met de rug naar ons toe gekeerd, de grote azuren, koele moskee. Slaven en slavinnen werden tentoongesteld in een lange galerij, een schakering van doorzichtig blank naar glanzend zwart; warme tepels, koele buiken. En daar: verdwaasd, de wenkbrauwen ongemakkelijk gefronst tegen de zon, de droefheid van een wees om zijn mondhoeken, de armen achter de rug gekruist (verweerde ellebogen), de schouderbladen puntig uitgestoken: daar stond Sibawayh naakt tentoongesteld, gehoorzaam aan de ervaren handen van de oorverdovende verkoper. Deze demonstreerde bekwaam, geholpen door de zon, de vier-voet-lange gezondheid van kleine Sibawayh: het onvolmaakte gebit, het aandoenlijke buideltje, de belofte (nooit vervuld) van gespierde kracht in zijn tere armen.

Muilezelhoog keek ik uit over de menigte, een bediende met een parasol naast mij. Ik viel, vergeef mij, bijna op de grond. Mijn kostbare, verblindend witte gewaden leken plotseling hopeloos armoedig en ongepast. Door een wonder wist ik de koop zonder haast af te handelen. Onbehendig en onbeheerst trok ik aan het leidsel en verliet ik de markt. Achter mij volgde een dienaar met Sibawayh.

En sinds die dag, de eerste dag dat ik (mijn rechterheup een zware buidel lichter, mijn lendenen ampele beloften van extase zwaarder) hem, Sibawayh, naar mijn woning liet brengen, een bad gaf (zijn zonzilte huid was warm als zand) en vervolgens, ondergoedloos, maar gehuld in prachtige mousseline, geurend naar appelgaarden, naar mijn koele kamer bracht – sinds die dag was hij immer de weerspannige grien geweest, een en al elleboog. Hij groeide trager dan de zweren op mijn lichaam. Tussen gedrapeerde gordijnen met de afbeelding van een bonte jachtpartij, moe gevochten voor beschaamde Venus, lag de struise Bok van mijn lendenen op mijn onderbuik te rusten, besmeurd, riekend naar de stroeve diepte van Sibawayh. Steunend op zijn vale ellebogen lag hij ingehouden te schreien, een vore onder zijn ronde achterhoofd en een holle inkeping tussen

zijn uitgestoken schouderbladen. Tussen zijn kleine, gespleten heuvel sijpelde bloed – en de Bok begon weer te grazen en te schrokken.

Mijn grote en smaakvolle gevolg, van de wasemende keukens tot aan de luifel van de poort, stemde hem gelukkig. De lodders licht en schaduw hadden vrij spel met hem als hij over de binnenplaats heen en weer rende, tijdens de siësta, de enige tijd dat hij mijn zijde mocht verlaten. Slechts een enkele keer liet hij door de goudstoffige stal een bange nieuwsgierige blik glijden. Hij droeg nooit de pampoesjes, de muiltjes, die ik hem gaf en begon te huilen als ik hem hiertoe dwong. Onder zijn blote voeten voelde hij ongetwijfeld nog de stenige vlakten van zijn vaderland.

Deze tijd is in mijn blindheid een speelplaats van zonnige beschouwingen, een bad van licht in mijn gretige geheugen. In mijn persoonlijke duisternis ontglipte Sibawayh mij, het geritsel van een muis die de blik te snel af is; hij leefde enkel nog in zoverre hij ademde, hoorbaar bewoog of sprak – hetgeen hij nauwelijks meer in mijn aanwezigheid deed, enkel nog (en in die volgorde), helaas, in de stal, die onderwereld waar hij al te laat zijn jeugd had herontdekt.

Ik hoorde hem vloeken op de muilezel. Ik hoorde hem schuifelen. Ik hoorde een deur open- en dichtgaan. Ik hoorde een grote sleutel met een helder hoog 'klink!' op de grond vallen. Ik hoorde hem de trap op stap-stap-stappen.

Ik stak hem mijn hand toe en hij leidde en ondersteunde mij door de gang, de naakte trap af, langs lege kamers, door de galerij, de onoverdekte binnenplaats, langs de gestorven fontein, de vestibule en dan naar het voorportaal, de trap af, een omzichtige tocht door een zieltogend huis, glad en volkomen als een baarmoeder.

Bij de deur hoorde ik de rinkelbellen van de oude muilezel. Hij hielp mij de stijgbeugels vinden en hees mij met gemak in het zadel en ik ging – helaas, zonder enige elegantie – verzit-

ten, met beide benen over de linkerflank; een verschrompeld vruchtje leven.

Het huis van onze vermaarde joodse arts lag enkele straten oostwaarts, voorbij de grote moskee. Hij had mij aan verschillende behandelingen onderworpen, maar zonder resultaat; zalven en balsems van zomerse lavendelgeuren: een doktersvernuft met groot gevoel voor poëzie. En ondertussen spleet en zweerde mijn huid lustig voort, terwijl Sibawayh onder mijn zeldzame aanrakingen steeds gladder leek. En ik wist wat hij deed op de hilde in de stal; ik wist hoe hij bedelaarsdochters en ongelovige deernen daarnaartoe lokte en zijn lange tijd onbenutte wellust vierde. Elke stoot was er een die mij wondde. Onverstoorbaar, onverschillig voor mijn hartkrampen, stootte hij door tot het heft.

Mijn dagen van adeldom zijn voorbij, mijn weelde doolt in versleten purper, de nar heeft de vorst verstoten, ik schrijf met beverige hand, ik leef in een draagbare duisternis, mijn stoelgang laat te wensen over. Mijn proza lijkt op de spoken van mijn geheugen: lege omhulsels, losgeslagen epitheta die zielloos dwalen in een spookstad waar mijn taal gestorven is.

'Naar de arts,' zei ik.

Hij nam het leidsel ter hand en begon langzaam te lopen. De muilezel schudde de kop en loste op in duizenden bellen. Ik vouwde de rand van mijn kovel om. Ik legde mijn rechterhand palmbloot op mijn schoot en legde de hiel van mijn ene voet op de wreef van de andere.

Een onverklaarbare wanlust begon in mij op te wellen. Plotseling helde de weg af en mijn ingewanden maakten een sprong. Dit moest de steeg zijn waar overdag de bedelaars post hielden, met kroost en rafels, hun ziel tentoongesteld in een nap of handpalm. Sommigen, beenloos, blind, of op een andere manier wanordelijk, hadden in onverwachte hoeken hun slaapplaats. Soms bleven de wanhopigen slapeloos doorarbeiden.

Hier moest dan ook die opzichtig groen geverfde deur zijn, die de voorbijgangers er steeds aan moest herinneren dat

erachter een bedevaarder woonde – en die daarom ook de drommende zegen van de bedelaars genoot. (Deze pelgrim was niet lang geleden een onwaardige dood gestorven en zijn afvallige zoons zorgden nu voor hun hoogbejaarde moeder, die al een eerste echtgenoot, ook een pelgrim, had overleefd en die ook haar twee zoons zou overleven.)

De nacht was een waar fluisterend klankdicht, van Sibawayhs blote voetstappen tot mijn hoeven: een wiegelied op het bonken van mijn oude slapen. Aan mijn rechterhand klonk de verre luide wake van demonen – bastaards van het gehoor. In de grot van de berg Tawbad, die achter de stad met ons meeliep, sluimerde een bron en werden monsters en profeten geboren.

'Een aalmoes, heer!'

De weg kreeg plotseling een stem en handen en begon aan mijn gewaad te trekken.

'Een aalmoes,' bad die hand verder, 'een bedeling voor een nooddruftige!'

Ik heb een afkeer van bedelaars, zeker bedelaars wier uiterlijke schamelheid in het geheel niet strookt met hun verbale rijkdom. Hier was een ware dichter van de weg, een meester zo u wilt van bedelaarswelbespraaktheid, die, verzadigd van inspiratie, hongerig op het voorbijgaan wachtte van hoorbare rijkdom. Hij was ook uiterst wanhopig en klampte zich vast aan mijn kostbare muiltjes. De worsteling duurde niet lang. Sibawayh verjoeg het spook, dat met mijn babouches vluchtte. Beiden blootsvoets vervolgden we onze weg.

De straten werden nauwer en ik begreep dat we in de joodse wijk waren gekomen. Klimop ruiselde langs gewelven naar beneden als de baarden van een rabbijn. Een kortstondige uitbarsting van zintuiglijke sensaties: een cascade van vliegend ongedierte, de helledampen van een vaalt, een plotseling balken, wild pluimgesnater, vleugelgewiek, geblaf en gejank. Vluchtende stappen – een onderbroken vrijage?

De weg liep weer af. Ik streek met mijn vingers over de muren; deuren trokken zich werend terug in de veilige omarming

van de oude muren, die hun armen weer wijd openden in een klein plein. Onze schimmen kruisten het plein.

Het plein kwam uit op een weg die een weinig helde. Andere straatstenen, andere geluiden. Een laatste nauwe straat en we kwamen uit op het grote plein dat elke dag in de blije middagzon als slavenmarkt diende. Daarachter was de moskee. Noordoostelijk daarvan leidde een smalle straat naar de hel van leerlooiers en slachterijen. Noordwestelijk van het plein wisten ingewijden in een onopvallende steeg een klein bordeel, kleingedeurd en wildgewingerd. Een regenton hield bij de deur gehurkt de wacht, de kruin kaal en gerimpeld.

Elke keer dat ik, alvorens binnen te stappen, het water in de ton beroerde, begon het te glimlachen, in de waan dat mijn vingertoppen eerste regendruppels waren. Oude mannen in de moskee verderop hadden die gewoonte ook, de ton bij de ingang betrippelen.

Het was het bordeel waar ik, nonchalant en gemanicuurd wandelend, menig gekoveld bezoek had afgelegd – altijd in gezelschap van kleine Sibawayh. Geheel achterin op de binnenplaats van die kuf, voor de veelbezochte latrine, stond ook een regenton. In een andere hoek stond er nog een. Ze leken de taak van waakhonden over te hebben genomen. Zelfs de gastheer (corpulent, onberispelijk gekleed, een rozenkrans in zijn kieskeurige handen) had de vorm en omvang van een ton.

In mijn geheugen glijden beelden van dit bordeel in een maskeradedans langs: ritselingen, glimmende billen, fraaie kuiten. Mijn vochtige neus, mijn droge keel. Een besmeurde bilnaad. Mijn ritmische stuiptrekkingen in het deinende donker; in de kamer waar langgeplooide draperieën de afbeelding droegen van een jonge hinde die over haar schoft naar de jager keek; de jager had zijn benen schaarsgewijs gespreid in de houding van een ontspannen wandelgang en richtte zijn speer op haar en dan fronste Sibawayh zijn gezicht in een grimas van grienende pijn.

Waarom had ik in de donkere vertrekken daar altijd het gevoel dat het buiten regende? Ik meende zelfs een regenval te horen – om dan buiten gekomen onder goud en azuur te staan.

Ooit had ik Sibawayh meegenomen naar een tuin buiten de stad. In een beekje daar, tussen het schichtdoorboorde lover, had hij een eend met een pluizig gevolg zien plapperen en slobberen en hij had geschrokken gedacht dat het arme ding aan het verdrinken was. Ik zie nog zijn ogen, waarin de tranen en de libellen en de zon diamanten smeedden. Verderop, buiten de tuin, in een hei van zonlicht, versliepen, zonverzadigd, een herder en zijn schapen de blanke, blakende noen.

Zou het al bijna middernacht zijn? We passeerden de moskee en naderden enige tijd later het hoge huis van de geneesheer. Daarachter rees adembenemend de berg Tawbad. Het was de berg waar een melaatse dwaas, een vermeende profeet, zich gebroken terug had getrokken – geen profeet zonder berg. Het vijandige volk had hem gestenigd en hij, erbarmelijk bloedend, had zich nog verwaardigd een vloek over de stad uit te spreken. Zijn enige gezelschap was een ezel geweest en sindsdien was hij niet teruggekeerd – een klucht van een hemelvaart.

We hielden stil voor de deur van de arts. Mijn wanlust was niet afgenomen. Ik was verveeld. Er was nu niets wat mij afleiding kon geven – mijn geheugen was tot rust gekomen, uitgeput. Wat deed het ertoe? Wat deed mijn kwaal ertoe en Sibawayh – vooral Sibawayh? Wat weerhield mij ervan nu alles met een enkele beweging onder mijn hiel te vertrappen? Uiteindelijk is het einde slechts een kwestie van waardigheid.

En op dat moment trof, onbegrijpelijk, een stok, gloeiend van kwaadaardige hitte, mijn broze ruggengraat en terwijl de pijn nog in mijn hoofd nagalmde, volgde een andere slag op mijn schouder. Ik had nauwelijks tijd mij over te geven aan die extatische verstijving die door pijn wordt ingegeven. De slagen gingen onvermoeibaar door. Mijn linker- of rechterzij moest het ontgelden. Alles ging zo snel dat elk ledemaat zich de bran-

dende pijnen had kunnen ontgeven. Mijn nek werd getroffen en behendig ging de afranseling kruinwaarts. Uiteindelijk bezweek ik onder de afschuwelijke stok-stok-stokken. In een kortstondig moment van gewichtloosheid (ik viel ruggelings van het zadel af) leek de veilige grond onbereikbaar. Een bol roerde zich in mijn maagholte en, ineengedoken op de grond, begon ik, in plaats van Sibawayh te roepen, met verstijfde tong te braken.

De voeten van Abdullah

Mijn vader sloot, na zijn bladzijden te hebben gekust, de koran met een vriendelijke klap, die het licht deed stuivelen.

Daar zit mijn vader: op een wankele, houten divan, in het zebralicht van de getraliede zon boven het rieten dak, een rode koran in zijn handen, witgetulband, een lezende frons op het voorhoofd, witgebaard, schraal, scharminkelig, gerimpeld, herrezen, levend, alsof hij gemaakt is uit hetzelfde materiaal als de stok die naast hem ligt: een Pinocchio in de stoffige werkplaats van mijn geheugen. Als afsluiting van zijn lectuur slaakt mijn vader een vrome zucht. Schimmen van traditionele schaamte plagen mij, willen mij verhinderen een autobiografisch verhaal te schrijven.

Op vrijdag 22 oktober 1977 sloot mijn vader met een zucht de koran, maar zijn lippen bleven nog prevelend nakauwen en in de donkere afgrond die mij van het landschap van mijn verleden scheidt, hoor ik nog dat woordverorberend gemurmel: omtrekken van woorden, het rollen van goddelijke woorden over de tong, het opslurpen van klinkers en medeklinkers in een stijgendedalende processie (hij zucht), de glinstering van een enkele vergulde tand. Dan rollen enkele stenen in de diepte en verstoren mijn Arcadië.

Mijn vader sloot de koran in het licht van die vrijdagzon. Het was tijd om zich gereed te maken voor het gebed. Vrouwelijk misbaar bereikte hem vanuit de keuken. Hij vroeg zich met een kreun van bejaarde inertie af wat voor herrie dat kon zijn. Er was duidelijk te horen dat een vrouw – zijn vrouw: mijn moeder – aan het weeklagen was.

'Fatima!' riep hij naar mijn moeder – zijn vrouw. 'Fatima! Onheilsvrouw, kom hier! Wat is er aan de hand?'

Een Fatima – niet mijn moeder, maar mijn oudste zus – kwam onmiddellijk aanlopen. We hadden allen geleerd zijn wensen onverwijld te vervullen. Enige aarzeling was noodlottig. Fatima had opgezwollen ogen van het huilen, maar hij zag dit niet, omdat hij niet gewoon was zijn dochters na een bepaalde leeftijd in de ogen te kijken.

'Wat is er, baba?' vroeg Fatima.

'Wat is dat voor gehuil in de keuken?' Mijn vader, sjeik Abdullah, wenkte met zijn kin.

'Het is moeder,' antwoordde Fatima, 'ze heeft vannacht van Abdullah gedroomd.'

Abdullah was mijn oudste broer en vader had ons verboden over hem te praten sinds de tijd dat hij (Abdullah, mijn oudste broer) zich bij het leger had aangesloten om in een Heilige Oorlog te strijden. De laatste weken was hij regelmatig in de dromen van mijn moeder verschenen, maar zij had, mijn vaders gebod gehoorzamend, niets gezegd. Nu was haar zwijgplicht blijkbaar bezweken onder de hardnekkigheid van haar dromen.

'Breng je moeder hier,' zei hij. Hij was duidelijk geërgerd dat er over Abdullah werd gesproken.

Fatima, mijn oudste zus, ging weg en onmiddellijk kwam Fatima, mijn moeder, aanlopen.

'Wat is er, baba?' vroeg ze.

Niet alleen ter wille van literaire conventies zou ik op dit punt mijn moeder willen beschrijven, maar ook ter bevrediging van mijn en ongetwijfeld van mijn lezers nieuwsgierigheid. Maar het geheugen is partijdig, mijn geheugen is preuts, zijn achter-

uitkijkspiegel besmeurd. Ik herinner me mijn moeder nu enkel in termen van kleding en geur en berisping. De twee laatste zijn te hecht verbonden met mijn hart om ze publiekelijk uiteen te zetten – de eerste kan geen kwaad.

Hier staat Fatima, mijn moeder, en face met mij en de lezer. Ondanks de cascade van kleren komen haar vormen goed uit. De strakke plooien spreken van een gezellige molligheid. Om de waarheid te zeggen, een niet zeer bijzondere vrouw: lijvig, gevormd volgens de antropometrische eisen van Arabisch moederschap. De weelde van boezem en lendenen suggereert een diva; de omvangrijke billen wijzen – nogal letterlijk – naar zwart Afrika. Deze gepronconceerde charmes zijn van oudsher geliefd bij Arabieren: struisvogeldonskussens voor de krampachtige euforie van mannelijke ontspanning (vergeef mij, vader).

Mijn moeder had gedroomd dat ze een bloederige kies verloor en dat was de reden voor haar hand-op-hand-geslagen gejammer: ze was ervan overtuigd dat haar zoon, mijn broer, Abdullah, in de strijd was omgekomen. Ze vertelde dit nog nalillend van haar zelfkastijdend rouwen, maar mijn vader liet met een gegrom zijn afkeuring blijken van zulk vrouwelijk bijgeloof.

En gegrom is het juiste woord. Mijn vader was nooit welbespraakt geweest: in feite vraag ik me nu af of hij überhaupt *bespraakt* was. Hij zei nooit wat; hij gromde, prevelde – deed eigenlijk niets anders –, knorde en bediende zich van meer van zulke geluiden. Soms, denk ik, bewoog zijn mond niet eens, maar leken de klanken uit zijn neusgaten te komen en soms zelfs uit zijn oren. Zijn keelbanden genoten weinig beweging en ik verbaas me daarom over de mate waarin hij onophoudelijk zijn keel schraapte en zich verloste van groenige slijmen. Zijn immer gefronste brauwen (geen 'wenkbrauwen', want hij wenkte er nooit mee) kwamen bijeen in een harde frons, die zijn onbekende gedachten leek te vergrendelen. Maar misschien waren zijn gelaatstrekken niets anders dan de lijnen van een

kluis waarin orale vroomheid de geschikte papieren voor het betreden van het Paradijs verzamelde. In elk geval: hij is een dankbaar karakter.

En in elk geval moest mijn moeder haar jeremiaden staken en geen geloof hechten aan droomspinsels. Zij hielp hem opstaan en zijn muiltjes aantrekken. Hij zou voor Abdullah bidden in de moskee. Hij zou zich nu gaan wassen en zij kon weer terug naar de keuken.

Gerustgesteld liep mijn moeder naar de keuken, die donkere uithoek waar ik een groot gedeelte van mijn kindertijd doorbracht. Nu ren ik daar weer rond in de etensdampen en broodgeur en val mijn bukkende zus Fatima met handtastelijkheden lastig. En zo herinner ik mij mijn zussen en moeder: voornamelijk in de rondingen van een bukkende houding. Ik zie mijn zussen en moeder in elkaar overvloeien, bukkend, bukkend, bukkend: om mijn ochtendgezicht schoon te wassen, om het brood uit de kleioven te halen, om een gevallen armband uit het sop te halen, om een flauwgevallen zus op te rapen, om… tja.

Uiteindelijk werd ik met een klap op het achterhoofd de keuken uit geslagen en mijn hand nog warm van lichamelijke ontdekkingen, rende ik richting latrine, voordat deze door mijn vader zou worden ingenomen. Een vader in het gemak, voor het vrijdaggebed, is de plaag van een ongeduldige kinderblaas. Maar in de haast en opwinding vergat ik de deur van mijn privé-donorbank achter mij te sluiten en het duurde niet lang voordat ik, hevig schuddend, net voordat een wereld van verticale glimlachen (mijn bukkende zussen) weggespoeld zou worden in een zwijm van hoogtevrees, met een klap van de stok op mijn wiebelende billen werd weggejaagd door mijn verwensende vader. Hij schold mij uit voor hond en duivel en ontuchtszoon en schudde daarna bijna droevig zijn hoofd. Zijn afkeer gold niet zozeer mijn zaadloze verspilling, als wel het feit dat ik daarvoor nog steeds mijn rechterhand gebruikte, in plaats van de linker, ondanks al zijn waarschuwingen. Zoals dat gaat in de kindertijd, begreep ik *toen* de implicaties van zijn raad niet; *nu*